

14/8

Socialdemokratin och folkomröstningen

Morgon-Tidningen ställer den direkta frågan om Dagens Nyheter vill påstå "att önskemålet från socialdemokratin sida (om folkomröstning) alltid avsett beslutande folkomröstning". Frågan är underlig, men den är sannerligen inte svår att besvara. Då socialdemokratin införde kravet på folkomröstning i programmet yttrades av partistyrelsen (1914 och 1917) att detta institut är "ett nödvändigt komplement till det representativa systemet hos ett folk som vill leva under full självstyrelse"; ty, heter det vidare, "det representativa systemet... ger hur demokratiskt det må vara utvecklat inte alltid full säkerhet för att den uppfattning folkets flertal hyser angående en viss betydelsefull riksangelägenhet blir avgörande". Vid dessa tillfällen ansåg partiet alltså, och det förnekas väl inte av någon, att beslutande folkomröstning borde införas, och man höll till och med före att denna form av folkomröstning ovillkorligt hörde samman med full självstyrelse.

Sedan har det steg för steg blivit klart att socialdemokratin inte håller på programpunkten i den mening som den ursprungligen hade. Vid partikongresserna 1920 och 1928 betonades, såsom Morgon-Tidningen mycket riktigt understrukt, att man inte ville ta ställning till frågan om en utvidgning av institutet; i den år 1920 tillsatta folkomröstningskommittén anslöt sig den socialdemokratiske medlem-

men hr Viktor Larsson till den majoritet som var emot beslutande folkomröstning, och under de senaste åren har det blivit till övermått klarlagt att oviljan mot varje aktivisering av folkomröstningen framför allt har fäste inom socialdemokratin. Redan i Tingstens arbete om "Den svenska socialdemokratin idéutveckling" av år 1941 kunde det fastslås att "man kan utgå från att det inom partiet inte finnes något intresse för folkomröstningsinstitutets utvidgning utöver den snäva ram som 1922 års grundlagsändring uppdrog". Partiet har alltså länge varit likgiltigt eller kritiskt mot tanken på en ökning av väljarnas direkta inflytande; det skall gärna erkännas, vad man nu kan ha för glädje av det.

Det är rader av programpunkter som undergått ett liknande öde. Vi har exempelvis kravet på republik. Vi har också den femte artikels kategoriska uttalande: "Statskyrkosystemet avskaffas". Dessa och många andra saker står kvar i programmet, ehuru man inte längre håller på vad man en gång sagt. Vid 1936 års partikongress sades det rent av att fordran på statskyrkans avskaffande gärna kunde stå kvar, eftersom alla visste att man inte ville göra något åt saken. Enligt detta resonemang blir partiets program främst en sammanställning av de åsikter som man inte längre hyser — ty om man hyste dem skulle ju åsikterna förverkligas.

37

14/8

PRESSGRANNAR

Sveriges utrikespolitik under årtiondet 1939—1949 har behandlats i en fransk doktorsavhandling (av Francis La Ruche), som genomgående prisar den svenska neutralitetspolitiken. Professor Torvald Höjer prisar i sin tur arbetet i Svenska Dagbladet (h) och skriver bl. a. följande:

Det är omöjligt att avgöra om La Ruches tydliga sympati för den svenska neutralitetspolitiken såväl under som efter kriget enbart beror på hans grundliga kännedom om vad som skedde och på hans tydliga fördelaktiga intryck från studievistelsen här i landet. Man frestas någon gång att undra, om den möjligen även kan sammanhänga med att han själv måhända står främmande för neutralistiska tankegångar för sitt eget lands del. Skulle detta vara riktigt — vilket är anmälnaren fullständigt obekant — kan det ju tänkas, att Sverige i någon mån kan få stå som förebild för den politik, som vissa kretsar i Frankrike skulle önska förd. La Ruche betonar emellertid så starkt de alldeles speciella geografiska och historiska förutsättningarna för den svenska neutralitetens hittills i stort sett lyckosamma förverkligande, att man har svårt att tro, att Sverige för honom skulle kunna te sig såsom en naturligt parallell till Frankrike i detta hänseende.

Har professor Höjer verkligen läst boken till slut? På den sista sidan klagör ju La Ruche fullständigt att han är neutralist och tredjeståndpunktare för sitt eget lands räkning, ett förhållande som för övrigt färgar hela arbetet. Han skriver exempelvis: "Långt ifrån att tro att Sveriges neutralitet är onyttig eller omöjlig kan man fråga sig om den inte borde utvidgas till andra länder." Man borde tänka sig en avspänningszon, neutral och rustad, oberoende av alla ideologier och ägnad att vara ett attraktionscentrum". Även tyskarna skulle få vara med i detta neutrala block. Slutorden i boken berömmar Sverige "för att söka vad som är rättvist i de till synes alldeles motsatta positionerna och att finna lösningar i försoningens och toleransens tecken". Det är otroligt att en granskande vetenskapsman inte ens observerat författarens ohöjda subjektivitet.